

**Rapport fra generalforsamling i Konferansen av Europeiske Kirker (KEK),
Lyon, Frankrike, 15. – 21. juli 2009**

Konferansen av Europeiske Kirker

Konferansen av Europeiske Kirker (KEK) er en økumenisk sammenslutning av kirker i Europa som bekjenner seg til den treenige Gud og søker å bære vitnesbyrd om dette i fellesskap. I etterkant av andre verdenskrig søkte flere europeiske kirker sammen for å støtte hverandre gjennom forsoningsprosesser i en utfordrende tid. Organisasjonen ble offisielt stiftet i Nyborg i Danmark i 1959. Siden da har organisasjonen vokst til å omfatte 126 ortodokse, protestantiske, anglikanske og gammelkatolske kirker, samt 43 assosierte organisasjoner fra hele det europeiske kontinent. Organisasjonen samarbeider også nært med de romersk-katolske biskopskonferansene i Europa (CCEE), et samarbeid som har resultert i Charta Oecumenica. Charta Oecumenica er et felles dokument som gir retningslinjer for økt samarbeid mellom kirkene i Europa. KEK søker å hjelpe kirkene i Europa til åndelig fornyelse, felles vitnesbyrd og tjeneste for Kirkens enhet og for en retteferdig og fredelig verden.

KEK er organisert med et generalsekretariat i Genève og tre kommisjoner; "Churches in Dialogue" (Genève), "Church and Society" (Brussel og Strasbourg) og etter hvert "Churches' Commission for Migrants in Europe" (Brussel).

Generalforsamlingens tema og hovedfokus

Generalforsamlingen hovedtema var "Kalt til ett håp i Kristus" (Called to one Hope in Christ) er hentet fra Efeserne 4:1- 6, og har sammenheng med Charta Oecumenicas utgangspunkt.

Temaet var utgangspunkt for generalforsamlingens fire hovedmål:

- Markering og feiring av KEKs 50-årsjubileum
- Valg, vedtak av organisasjons- og programplan for KEKs arbeid i neste periode
- Arbeide med visjoner for KEKs fremtid i et 20-årsperspektiv
- Feire integreringen av CCME som egen kommisjon i KEK

Norsk deltakelse

Den norske kirke var invitert til å sende fem delegater til KEKs generalforsamling i 2009. Kirkemøtet oppnevnte fem. Mellomkirkelig råd oppnevnte en erstatning for samisk delegat. I tillegg reiste to norske delegater for Churches' Commission for Migrants in Europe (CCME), flere observatører og gjester fra Den norske kirke, Leuenbergfellesskapet, Ecumenical Disability Advocates' Network (EDAN) og Religious Leaders for Peace in Europe, samt en norsk steward (deltaker ungdomsprogrammet). Til sammen reiste en bredt sammensatt gruppe fra Norge:

Berit Hagen Agøy	Delegat, delegasjonens leder	Den norske kirke
Tor B. Jørgensen	Delegat	Den norske kirke

Gerd Marie Ådna	Delegat	Den norske kirke
Helen Storelv Rabone	Delegat	Den norske kirke
Erlend Rogne	Delegat	Den norske kirke
Elise Sandnes	Delegat, medlem i KEKs sentralkomité	Den norske kirke
Olav Fykse Tveit	Observatør	Den norske kirke
Beate Fagerli	Observatør	Den norske kirke
Joseph Moiba	Delegat	CCME
Eva Frydenborg	Delegat	CCME
Stephanie Dietrich	Gjest	GEKE / Leuenberg
Torill Edøy	Observatør	EDAN
Siv Thompson	Presse	Den norske kirke
Ragnhild Stav	Steward	
Vebjørn L Horsfjord	Gjest	Religious Leaders for Peace – Europe

Organisasjon og økonomi

Fremtidig organisering av KEK

Den fremtidige organiseringen av KEK ble en hovedsak på generalforsamlingen. Behovet for en forbedring av KEKs fremtidige geografiske, administrative og økonomiske organisering har vært tydelig, og drøftinger har pågått i lang tid. Den tyske evangelisk lutherske kirke (EKD) hadde fremmet forslag om at generalforsamlingen skulle oppnevne en arbeidsgruppe til å gjennomgå hele KEKs konstitusjon og organisering. I arbeidsgruppens foreslåtte mandat inngikk blant annet kriterier for medlemskap i KEK, avklaring av sentralkomiteen og kommisjonenes rolle og størrelse, samt lokalisering og organisering av sekretariatet. Det originale forslaget var meget radikalt og ville ha grepet kraftig inn i kommisjonenes autonome rolle som fagorgan og premissleverandører for programarbeid. Forslaget ble grundig drøftet, og et moderert forslag fra EKD og de nordiske og baltiske kirkene ble vedtatt. Vedtaket innebærer at den neste generalforsamlingen fremskyndes med to år, til 2013.

Fra Den norske kirke og CCME ble Joseph Moiba valgt som medlem av generalforsamlingens *Policy Reference Committee*. Komiteen jobbet intenst med et organisasjonsdokument som generalforsamlingen kunne vedta (se link til nettside). Hovedpoenget i dokumentet er å gi sentralkomiteen større handlefrihet med hensyn til omstrukturering av organisasjonen den neste perioden.

Økonomi

Elise Sandnes, som har vært Den norske kirkes medlem av sentralkomiteen, ble valgt inn i generalforsamlingens finanskomité. KEK har siden generalforsamlingen i Trondheim i 2003 hatt en stabil økonomi. Også den tredje europeiske økumeniske forsamling (EEA3) i Sibiu i 2007 gikk i økonomisk balanse, blant annet på grunn av øremerkede ekstra tilskudd fra noen medlemskirker. Det var med bakgrunn i den positive økonomiske utviklingen siste år overraskende da sentralkomiteen og generalforsamlingen ble orientert om store overskridelser i forbindelse med arrangementet i Lyon, trolig i størrelsesorden 250.000 Euro. Sentralkomiteen fattet med bakgrunn i dette vedtak om midlertidig stillingsstopp, inntil den økonomiske situasjonen er avklart.

Generelt er det et problem at mange medlemskirker ikke betaler medlemsavgift til KEK. I 2008 var det 28 medlemskirker som ikke betalte i det hele tatt. Sentralkomiteen ble bedt om å følge opp og sikre at alle medlemskirker betaler en minimum medlemsavgift.

Prioriteringer og programarbeid

Churches in Dialogue

Ny arbeidsplan for Churches in Dialogue-kommisjonen ble vedtatt. KEK fortsetter sitt samarbeid med bilaterale konfesjonelle samtaler, bl.a. med Leuenbergfelleskapet, anglikansk-lutherske og luthersk-ortodokse samtaler. I tillegg har satsingen på samarbeid mellom teologiske fakulteter vært prioritert. Generalforsamlingen ba om økt samarbeid med de katolske biskopskonferansene i Europa og økt satsing på misjonsarbeidet. Misjonsdesken har nytilsatt sekretær og kontoret har flyttet til Genevekontorene, slik at det nå er håp om økt aktivitet.

Religionsdialog

Religionsdialog ligger under ansvarsområde til Churches in Dialogue-kommisjonen, men er også et arbeid som i stor grad gjøres sammen med de katolske biskopskonferansene. Gerd Marie Ådna har i foregående periode sittet i en KEK-CCEE samarbeidsgruppe for kristen-muslimsk dialog.

Under generalforsamlingen deltok Gerd Marie Ådna og Joseph Moiba i en arbeidsgruppe om "CEC and the immigration churches and relations to non-Christian groups". Det ble to seksjoner med en sterk vilje til å dele de gode, men også vanskelige eksempler og erfaringer fra land som Wales, Tsjekkia, England, Tyskland og Norge. Vi hadde følelsen av å bli lyttet til da vi kom med noen av våre erfaringer. Fra *Charta Oecumenica* ble særlig punktene 8. *Reconciling peoples and cultures*, 11. *Cultivating relations with Islam* og 12. *Encountering other religions and world views* brakt inn i diskusjonen i arbeidsgruppen. Elementene om at "mangfoldet av regionale, nasjonale, kulturelle og religiøse tradisjoner kan være berikende for Europa", er en forbedring i forhold til ting som tidligere ikke har vært godt nok skrevet eller behandlet.

I det tosidere sluttokumentet gjenspeiles aspektet om mangfold og rike religiøse tradisjoner. Det understrekes videre at nye murer dessverre har reist seg "mellom kulturer og religioner" etter at muren mellom Øst- og Vest-Europa ble revet i 1989. Dessverre sies det intet spesifikt om forholdet til muslimer i Europa, selv om også flere stemmer i plenum nevnte dette ettertrykkelig. Heller ikke ble de kristne og deres situasjon i Palestina nevnt så eksplisitt som vi i Den norske kirke ønsket. Det hadde vært verdifullt å ha med dette anliggende under hovedformålet "One Hope in Christ".

Church and Society

Kommisjonens arbeid har økt jevnt siden starten og omfatter nå en rekke arbeidsområder. Kommisjonen og sekretariatet mottok god tilbakemelding på et enormt arbeid som har vært nedlagt i forrige periode. Arbeidet har foregått på flere måter. Sekretariatet jobber med informasjon til og fra kirkene i forhold til de store europeiske institusjonene. I tillegg bidrar sekretariatet med administrative og faglig støtte til en rekke arbeidsgrupper under kommisjonen. Arbeidsgrupper i foregående periode har omfattet Europeisk integrering, EU lovgivning, Fred, Sikkerhet og Forsoning, Bio-etikk og Bioteknologi, samt Menneskerettigheter og Religionsfrihet. I tillegg jobber kommisjonen aktivt med spørsmål om globalisering og økonomisk rettferdighet, miljøspørsmål og bærekraftig utvikling. Den norske kirke har bidratt med deltakelse i flere av disse arbeidsgruppene.

Generalforsamlingen reiste spørsmål ved arbeid med likestilling, ettersom KEK ikke har spesifisert arbeid med likestilling og kjønsspørsmål, men spørsmålet ble ikke grundig behandlet. En årsak til dette kan henge sammen med den utfordringen det representerer for

kirkelig enhet å befatte seg med spørsmål som berører kontroversielle sosialetiske spørsmål rundt kjønn og seksualitet.

Et annet vanskelig felt som berører kommisjonens arbeid er menneskerettigheter. Også her var generalforsamlingen forsiktig i sin behandling av tema.

Mange av generalforsamlingens uttalelser berørte arbeidsområdene til Church and Society-kommisjonen. Den norske delegasjonen bidrog med skjerpede uttalelser og innspill særlig til arbeid med klimaspørsmål og støtte til de kristne i Midtøsten. I tillegg ble urbefolkningsspørsmål inkludert i uttalelser, og arbeid for inkludering av mennesker som lever med funksjonshemming ble satt på dagsorden. Disse vil få direkte betydning for kommisjonens videre arbeid.

Churches' Commission for Migrants in Europe (CCME)

KEKs 13. generalforsamling skulle også markere integreringen av CCME som en kommisjon i KEK på linje med "Church and Society" og "Churches in Dialogue". Forberedelse til integrering har pågått i mange år, og på CCMEs generalforsamling høsten 2008 ble det vedtatt at CCME ønsket integrasjon med KEK fra og med generalforsamlingen i Lyon 2009.

Forslaget fra tyske EKD om å oppnevne en arbeidsgruppe som skulle foreslå omorganiseringer av KEK representerte derimot en utfordring for CCME. Forslaget ble modifisert, med mye innsats fra de nordiske og baltiske delegatene, men det framsto likevel som uklart hvilke eventuelle endringer som kan bli resultatet av en omorganisering, bl.a. med hensyn til kommisjonens stilling, samt ledelse og beslutningsveier for disse. CCME vurderte dermed at fullmakten fra deres generalforsamling ikke lenger var gyldig, siden premissene var endret. De valgte likevel under generalforsamlingen å markere at samarbeidet med KEK vil være nært, og at prosessen mot full integrering fortsetter. Det gjenstår fortsatt viktige spørsmål knyttet til bl.a. medlemskap, stemmerett, oppnevning av sentralkomiteé, økonomi og juridisk stilling (bl.a. med betydning for om CCME kan søke visse midler fra EU-fond). CCME vil holde sin neste generalforsamling etter sine vedtekter. I mange sammenhenger vil imidlertid CCME og KEK fra nå av framstå som fusjonerte organisasjoner.

CCME ser for øvrig frem til arbeidet med temaåret "Churches Responding to Migration 2010", som forhåpentligvis vil markeres i kirker over hele Europa, og dermed også synliggjøre CCMEs rolle og ressurser, samt viktigheten av migrasjonsspørsmål for alle KEKs medlemskirker. Et detaljert program for dette året ligger på en webside som er utarbeidet av CCME, se www.migration2010.eu. De norske CCME-delegatene oppfordrer Den norske kirke til å jobbe med de anbefalingene som CCME gir i forhold til arbeid med migrasjon og forholder seg til CCME og Kirkenes Verdensråds arbeid med spørsmål knyttet til integrering.

Høringer

En rekke valgfrie høringer og verksted fant sted, de fleste direkte knyttet til KEKs programarbeid. Innspill fra høringene ble formidlet videre til to generalforsamlingskomiteer, *Public Issues Committee*, som jobbet med uttalelser fra generalforsamlingen, samt *Message Committee*, som jobbet med generalforsamlingens budskap til kirkene (se vedlegg).

Gudstjenesteliv

Gudstjenestelivet var spennende og variert med morgengudstjenester og kveldsbønner hver dag på konferansesenteret, økumenisk deltakelse og et dansk ungdomskor under dyktig ledelse som fast innslag. I tillegg til åpningsgudstjenesten i en av katedralene, fant en Taizé-gudstjeneste sted en kveld i en større reformert menighet i sentrum av Lyon.

Søndagsgudstjenester ble feiret i lokale ortodokse, evangeliske, lutherske, reformerte, anglikanske, katolske og gammelkatolske menigheter over hele Lyon.

50-årsjubileum og kulturelt program

50-årsfesten begynte bra med historisk tilbakeblikk på de fem tiårene som har gått siden etableringen av KEK. Dessverre ble tidsplanen brutt, slik at matsservering og feiring ble såpass forsinket at det gikk ut over den siste kulturelle delen av programmet.

Byen Lyon bidrog med mindre ressurser enn antatt, noe som delvis forårsaket arrangementets underskudd. Lyon by inviterte imidlertid til byens storstue som et ledd i jubileumsfeiringen.

Logistikk

Den norske delegasjonen bodde i enkle studentboliger 20 minutters gange fra konferansesenteret. Dette var delvis gjort av budsjettmessige hensyn, men det var også et bevisst valgt signal fra en ressurssterk kirke å ikke bo på et flott hotell. Med noen justeringer og en sporty innstilling ble de fleste utfordringer løst.

Konferansesenteret var meget moderne og fungerte godt, med plenum, grupperom og kontorer i samme bygning. Gode måltider ble inntatt på samme område, og dette sparte tid. Det var derimot mangel på vann, og mye papp og emballasje førte til store mengder usortert søppel, et uheldig signal for en organisasjon som ønsker å ta miljøspørsmål på alvor.

Den norske kirke støttet deltakelse fra Ragnhild Stav som steward. Stewardsprogrammet er et økumenisk ungdomsprogram i forkant av generalforsamlingen, hvor deltakerne bidrar som frivillige medarbeidere under selve generalforsamlingen. I tillegg til nytteverdien for generalforsamlingen, kan programmet anbefales som et positivt økumenisk ungdomsprogram. Ragnhild gjorde en flott innsats som steward.

Konklusjon

Langtidsvisjonene for KEK ble noe usynlige på generalforsamlingen. Det kan være flere grunner til dette. Det feirende aspektet ved generalforsamlingen la vekt på historisk tilbakeblikk, og det programmatisk arbeidet fokuserte i hovedsak på konkret program- og strukturplanlegging for kommende periode. Fokus på umiddelbare utfordringer og oppgaver som ligger nær i tid, førte også til at en i mindre grad brukte tid på spørsmål som bredere økumenisk og interreligiøs deltakelse, og langtidsplanlegging av den teologiske dialogen. Selv om program- og strukturarbeid bød på store utfordringer når det gjelder ressursprioriteringer, reflekterte dette arbeidet likevel nytten av kirkesamarbeid i Europa. En rekke områder har direkte relevans for medlemskirkene, og svært mange tema er også knyttet til felles kirkelige og sosiale utfordringer. Det er derfor gledelig å se at KEK i høy grad fremdeles er relevant.

Den norske kirke fremmet to kandidater til sentralkomiteen, i overkant av hva en kan forvente. Det var da gledelig at både Elise Sandnes og Erlend Rogne ble valgt inn i den nye sentralkomiteen. Dette vil ikke bare være et viktig bidrag fra den norske kirke til KEK i en tid med mange utfordringer, det vil også medføre større innflytelse og tettere kommunikasjon mellom Den norske kirke og det europeiske kirkesamarbeidet.

Den norske delegasjonen arbeidet bredt, godt og konstruktivt både i plenum og i ulike grupper. Delegasjonen jobbet nært med den lille islandske delegasjonen, til gjensidig nytte. Delegasjonen deltok også aktivt i nordisk-baltiske regionale møter og brukte dette nettverket aktivt i forhandlinger. At deltakelsen fra Norge omfattet flere organisasjoner opplevdes som en berikelse innad, samtidig som det også var nyttig med tanke på nettverksarbeid i Europa.

Til sammen fremmet delegasjonen utvidede perspektiver og forbedret sluttdokumentene på flere viktige områder. Delegasjonen fikk skjerpet ordlyden i uttalelsene om migrasjon, miljø- og global økonomi, København-toppmøtet, og fikk løftet frem tematikken knyttet til de kristne i Midtøsten. Det var ikke rom for en egen Midtøsten-uttalelse, men poenget fra Den norske kirke kom likevel fram i to av uttalelsene. Alt dette er viktig som oppfølging av Kirkemøtesaker. Generalforsamlingen i KEK gav ny innsikt, og ikke minst fornyet frimodighet, til å arbeide videre med disse sakene i norsk kontekst.

Vedlegg

KM 3.9.1/09 *Message from the 13th General Assembly of CEC to all the member churches*

Det henvises også til *Assembly Policy Reference Report*, som er å finne på følgende nettside:
http://assembly.ceceurope.org/fileadmin/filer/asse/Assembly/Documents/Official_documents/GEN_POL_REF_FINAL_EN_2_PolicyReferenceCommitteefinal.pdf